

Творчість Федора Гордового після переїзду з села Цвітної до міста Черкаси не занепала, а навпаки стимулювала розвиток та трансформацію мистецтва розпочатого у Цвітній на вищий всеукраїнський рівень української народної скульптури.

У наступному році 2024 році буде 100-літній ювілей Гордового Федора Петровича, що стало підставою для написання цього дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Енциклопедія сучасного мистецтва України ЕСМУ, Національна Академія наук України, Київ, 2010. автор Бондаренко Т.О. «Гордовий Федір Петрович».
2. Заболотна Г.М. «Майстри декоративно-прикладного мистецтва Черкащини» Журнал «народна творчість та етнографія, №3, 1977, С. 76-83.
3. Канівський музей народного декоративного мистецтва «Федір Гордовий», 1982, Черкаси Облполіграфвидав, 1981 рік. Черкаси.
4. Кузик Борис, Білошапка В. «Духовні скарби рідної землі». С. 131, колекція цвітнянської гончарної майстерні. 60 - ті роки. Красзнавчий музей. М. Олександрівка, Кіровоградської області. Ліплені форми та розпис з Цвітної. С. 13'1. Дніпропетровськ, Арт-прас, 2007.
5. Кулініч Л.О. «Цвітна». Альбом-каталог автор і упорядник Кулініч Л.О., Кіровоград: КДПУ ім. В'нниченка, 2014 рік, 36 ст.
6. Латанський С.В. Народне мистецтво Черкащини. (рукопис з 1964 по 2016 роки). Запоріжжя. (власність автора).

Наталія Дігтяр,

кандидат педагогічних наук, доцент,

завідувач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва,

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава

МОТИВИ НАРОДНОГО ОРНАМЕНТУ В СУЧАСНОМУ МАЛЯРСТВІ НА СКЛІ

Малярство на склі як різновид народного мистецтва має давні традиції. Прості, але водночас яскраві кольори, лаконічні лінії, площинність, орнаментальність, різноманітність традиційних сюжетів, тісний зв'язок з архаїчними формами мистецтва сприяли дослідженню та наслідуванню цього виду мистецтва.

В різних видах народного мистецтва повторюються певні елементи зображення. Ці, схожі за манерою виконання характерні елементи, прийнято називати «мотиви». Цікавою, проте малодосліджуваною проблемою в сучасному мистецтвознавстві є проблема мотивів народного орнаменту в сучасному малярстві на склі.

Народну картину на склі досліджували Білецький, Д. Гоберман, М. Гринюк, Р. Гошовський, О. Кульчицька, В. Лукань, Т. Марченко, В. Мельник, Я. Музика, О. Найден, Н. Ничкало, Г. Островський, О. Романів-Тріска, В. Свенціцька, К. Скалацький, Г. Скоропадава, В. Титаренко, Є. Шевченко. Народний орнамент та його мотиви

розглядали П. Білецький, Д. Гоберман, М. Гринюк, Р. Гошовський, О. Кульчицька, В. Лукань, Т. Марченко, В. Мельник, Ю. Мохірева, Я. Музика, О. Найдєн, Н. Ничкало, Г. Островський, О. Романів-Триска, Т. Саєнко, В. Свенціцька, К. Скалацький, Г. Скоропадава, В. Титаренко, Є. Шевченко.

Український орнамент – не просто візерунок або узор, побудований на ритмічному повторенні геометричних елементів, стилізованих тваринних чи рослинних мотивів, це – культурний феномен, що змінював своє значення і функції в процесі історичного розвитку. Виникнувши як сакральне явище, сьогодні він трансформувався в явище естетичне [2, с. 34].

За змістом (мотивом) орнаменти поділяють на геометричні, рослинні, зооморфні, антропоморфні. Так, рослинні (фітоморфні) орнаменти складаються зі спрощеного зображення рослинних мотивів. Геометричні – з різноманітних ліній, геометричних фігур (трикутників, квадратів, ромбів) тощо.

Геометричні орнаменти відносять до найдавніших, створених людством. Саме з ними співвідносять перші символічно-знакові системи, піктографічну та ієрогліфічну писемність. Такі орнаменти притаманні всій слов'янській міфології. Вони дуже прості: кружальця, трикутники, ромби, кривульки, лінії, хрести (прості й подвійні).

Зооморфні орнаменти – це спрощене зображення птахів, тварин, комах. Антропоморфні орнаменти складаються зі спрощеного зображення фігур людей [2, с. 167].

Поєднанням знаків і символів утворюються мотиви народного орнаменту – «квітка», «вазон», «дерево життя», «безкінечник», «яблучка», «пара птахів», «козак і дівчина» тощо. Відомий орнамент «рожі» (зірки, розетки) представляє собою перехід від геометричного до рослинного орнаменту. Іноді він нагадує зображення сонця.

Такі мотиви можна зустріти в усіх видах народного мистецтва. Малярство на склі – не виключення. Сучасні майстри малярства на склі часто звертаються до відтворення народних мотивів у своїй творчості. Естетичні та технологічні особливості скла, як незвичного матеріалу для зображення, були багатим джерелом для вияву творчого задуму митців і стали визначальними в генезі малярства на склі.

Найпоширенішими мотивами у традиційному малярстві на склі – іконописі, розписах та народній картині є «вазон», «букет», «віночок», «квітка», «бігунець». Широкою варіативністю вирізняється мотив «квітка». Це – троянди, лілеї, ружі, тюльпани, дзвоники, що часто прикрашають тло композицій в малярстві на склі. Зауважимо, що особливістю техніки малярства на склі є детальна розробка площини для того, щоб композиція не здавалася занадто «пустою». В залежності від регіону існують відмінності в композиції декору, кольоровій гамі орнаментів у сучасному малярстві. Численні хрести та перехрещення символізують родючість, кільця та прямі лінії в свідомості наших предків асоціювалися з чоловічим та жіночим началами, кольорова гама відображала навколишню природу [1, с. 27].

Творчість митців малярства на склі яскраво представляє різноманітність трансформацій у цій техніці, виражених на філософському, ідейно-образному, техніко-стилістичному та інших рівнях.

Монументалізм, площинне трактування композиції, локальний колорит, впевнена, чітка лінія у зображенні мотивів характерні для робіт на склі Л. Гринюка, Р. Петрука, І. Остафійчука, родини Юсипчуків.

Мотиви орнаментики писанок, вишивки відтворені на склі художницею Наталією Чубко. Складні філософські образи, роздуми про сенс життя і місце людини в ньому поєднані в творах художника Мирослава Ясінського з вишуканою, ледь помітною орнаментикою та символізмом.

У творчості львівської художниці Наталі Курій-Максимів, переплітаються народні традиції і мотиви з сучасним баченням і графічним вираженням світосприйняття. У своїх творах художниця намагається відобразити колорит життя українського народу, його побут та звичаї через орнаменту.

Живопис на склі Оксани Андрущенко – ретельно відібрані і старанно перетворені у «мереживо» орнаменту історико-етнографічні сюжети. У її композиції можна вчитуватися, як в писанку, вишиванку чи ікону, а можна просто смакувати лагідним мінливим колоритом («Жінки», «Рівновага», «Геометрія квітки»).

В іконах на склі Мар'яни Мотики мотиви українського орнаменту тісно переплітаються із реалістичним хображенням хат та красвидів.

До живопису на склі художниця Оксана Романів-Тріска приходять через вітраж. Творчість на основі народної ікони, з викорисанням орнаментованого тла дозволяє глибше зрозуміти ті непересічні образи, які створює мисткиня.

Отже, основні орнаментальні мотиви відображають елементи символіки різних стародавніх культур. Протягом багатовікової історії розвитку малярства на склі прямий, безпосередній зміст символічних зображень в орнаментах поступово стирався. Сучасними митцями традиційний геометричний орнамент сприймається здебільшого як естетична краса, і часто втрачається сакральний зміст, значення символіки, знаків та образів.

Проте, головне ми бачимо в тому, що мотиви народного орнаменту дають митцям глибинне усвідомлення первинних складових художньої мови, а це значно облегшує їм пошуки сучасного національного стилю, який в часи війни, виборювання Україною своєї незалежності є важливим завданням усього українського мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонович Є. А., Захарчук Г. В., Чугай Р. В., Станкевич М. С.. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів : Світ, 1993. 342 с.
2. Коновалова О. В. Антропоморфні мотиви в традиційному мистецтві України від давнини до сучасності. Народна творчість та етнологія. НАН України ІМФЕ імені М. Рильського. 2008. №2. С. 165–170.
3. Нікішенко Ю. І. Символіка рослинних орнаментів української вишивки на одязі початку ХХ ст. Наукові записки. Том 19. Теорія та історія культури